

ВПЛИВ КУЛЬТУРНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ФАКТОРІВ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

**ЛУКОВИЧ Катерина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 015 Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка та
харчові технології)**

Миколаївський національний аграрний університет

***Анотація:** У тезах висвітлено вплив культурних і соціальних факторів на процес психологічного розвитку особистості. Розглянуто позиції українських науковців щодо цього питання, визначено новизну дослідження та окреслено напрями подальших наукових пошуків.*

***Ключові слова:** культура, соціалізація, психологічний розвиток, особистість, суспільство.*

Психологічний розвиток особистості є складним і багатогранним процесом, що відбувається у взаємодії з навколишнім середовищем. Вирішальну роль у цьому процесі відіграють культурні та соціальні фактори, адже саме вони формують уявлення людини про світ, задають систему цінностей і визначають моделі поведінки. З огляду на сучасні соціальні трансформації, глобалізаційні процеси та вплив цифрового середовища, питання ролі культури і соціуму в розвитку особистості набуває особливої актуальності.

Вивченню цієї проблематики значну увагу приділяли українські науковці. Зокрема, Г. Костюк наголошував на тісному взаємозв'язку навчання і розвитку та доводив, що соціальне середовище є ключовим чинником формування особистості. О. Гуменюк досліджував особливості соціально-психологічних детермінант становлення індивіда, підкреслюючи важливість культурних впливів у період соціалізації. Формування особистості значною мірою зумовлене впливом соціокультурного середовища. Як зазначає Л. Орбан-Лембрик, процес соціалізації забезпечує інтеграцію індивіда у суспільство шляхом засвоєння культурних норм та цінностей [3]. У свою чергу, Т. Титаренко підкреслює, що сучасні соціальні трансформації та кризові явища виступають як виклики для психологічної стійкості особистості та можуть призводити до внутрішніх конфліктів [6].

Новизна запропонованих тез полягає у спробі розглянути культурні й соціальні чинники не тільки як традиційні умови становлення особистості, а й як

динамічні детермінанти, що суттєво змінюються під впливом цифровізації, міграційних процесів, воєнних викликів та мультикультурних контактів. Це дозволяє глибше проаналізувати сучасні реалії та окреслити нові напрями досліджень у психології розвитку.

Культурні фактори забезпечують людині систему світоглядних орієнтирів, духовних і моральних цінностей. Вони формують почуття національної ідентичності, належності до певної соціальної групи, що є важливою складовою психологічної стабільності. Соціальні фактори, своєю чергою, визначають безпосередні умови становлення особистості. Сім'я виступає першою школою соціалізації, де закладаються базові емоційні установки і формується довіра до світу. Освітні інститути створюють умови для розвитку інтелектуальної сфери, критичного мислення, соціальних навичок. Колективи та соціальні групи забезпечують можливість набуття комунікативних умінь, формування лідерських якостей та відчуття соціальної відповідальності.

Сучасні виклики значно змінюють динаміку психологічного розвитку. Глобалізація зумовлює мультикультурність, що створює як умови для збагачення особистості новим досвідом, так і потенційні ризики кризи ідентичності. Міграційні процеси спричиняють необхідність адаптації до нових культурних умов, що може провокувати психологічний стрес. Цифровізація і стрімкий розвиток інформаційного простору змінюють способи мислення та сприйняття реальності, формують нові моделі міжособистісної взаємодії, впливають на рівень самооцінки, самопрезентації та психологічного благополуччя.

Водночас низка питань залишається недостатньо вивченою. Зокрема, ще потребує глибшого аналізу вплив цифрового середовища на формування психологічної ідентичності молоді. Також актуальними є дослідження взаємодії національних традицій із глобальними культурними тенденціями, що визначають баланс між збереженням власної культурної ідентичності та інтеграцією у світове співтовариство. Недостатньо опрацьованими залишаються

й аспекти формування психологічної стійкості у підлітків і молодих людей в умовах воєнних дій, соціальної нестабільності та економічних криз.

Отже, культурні та соціальні чинники є визначальними у процесі психологічного розвитку особистості. Вони впливають на формування цінностей, регулюють поведінку, сприяють адаптації до соціального середовища. Сучасні трансформації суспільства вимагають нових підходів до вивчення цих факторів, інтеграції класичних концепцій із аналізом впливу цифровізації, глобалізаційних процесів і кризових явищ на розвиток людини. Це створює перспективи для подальших досліджень і практичного застосування у сфері психології та педагогіки.

Література:

1. Гуменюк О. І. Психологія особистості. Київ : Кондор, 2022. 312 с.
- Мітіна С.В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 274 с.
2. Г.С.Костюк – особистість, вчений, громадянин / за ред. акад. С.Д.Максименка ; упоряд. канд. психол. Наук В.В.Андрієвська. – К.: Ніка-Центр, 2010. – 216 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн. І: Соціальна психологія особистості і спілкування. - К.: Либідь, 2004. - 576 с.
4. Соціокультурні детермінанти розвитку психології особистості в Україні: монографія. / В. В. Турбан, Л. З. Сердюк, В. В. Москаленко та ін.; за наук. ред. В. В. Турбан. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023, 296 с.
5. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
6. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія / Т. М. Титаренко / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. – 160 с.

Abstract: The theses highlight the influence of cultural and social factors on the psychological development of personality. The positions of Ukrainian researchers on this issue are considered, the novelty of the research is determined, and areas for further scientific inquiry are outlined. Special attention is paid to the impact of globalization, migration, and digitalization on modern identity formation and psychological resilience.

Keywords: culture, socialization, psychological development, personality, society.

*Науковий керівник – УЛІТІНА Катерина,
асистент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*